

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Securitate et Educatione Civili II (2012)

Małgorzata Lizut

Nauczanie o bezpieczeństwie – wyzwanie dla nowoczesnej edukacji

Chciałabym podjąć próbę rozważań wokół pytania, czy realizowany w polskich szkołach program uświadamiania młodzieży w temacie zagrożeń dla jej bezpieczeństwa jest wystarczający i czy spełnia funkcję na miarę rzeczywistości?

Aby podjąć dalszy dyskurs przede wszystkim należy rozpocząć od zdefiniowania pojęcia bezpieczeństwa. W najprostszym rozwinięciu jest to stan wolności od zagrożeń oraz pewności, że w trudnych sytuacjach będzie można liczyć na wsparcie i pomoc¹. Tak też bezpieczeństwo postrzegają uczniowie. I o ile klęski żywiołowe, katastrofy naturalne, awarie techniczne, niepokoje społeczne czy wojna są zagrożeniem dla bezpieczeństwa państwa, to dla przeciętnego nastolatka poczucie bezpieczeństwa dotyczy najbliższego otoczenia – domu oraz szkoły. Szkoła jest bowiem środowiskiem przestrzennym, które rozpatrywać można w dwóch wymiarach: materialnym i społecznym, przy czym każdy bezpośrednio lub pośrednio wpływa na poziom jej bezpieczeństwa². Potrzeba bezpieczeństwa w wypadku dziecka szkolnego zaliczana jest do fundamentalnych potrzeb psychicznych, a jej zaspokojenie gwarantuje eliminację lęku ze wszystkich rodzajów jego aktywności³. Reakcją na niezaspokojenie mogą być takie zaburzenia, jak: depresja, nerwica, fobia, anoreksja, bulimia, jąkanie oraz niedostosowanie społeczne przejawiające się w zachowaniach wycofujących lub agresywnych⁴.

W większości domów ciężar tzw. wychowania został przerzucony na szkołę. Rodzice z braku czasu lub z braku odpowiedniej wiedzy nie poruszają z dziećmi w domach tematów uznawanych za trudne. Tymczasem w szkołach szerzą się wandalizm, zażywanie, a zdarza się, że również sprzedaż różnego rodzaju środków odurzających, lekceważenie praw i obowiązków, zarówno ze strony uczniów, jak i nauczycieli. Szczególnym problemem od kilku lat jest narastające zjawisko agresji

¹ M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 1, Warszawa 1998.

² B. Woynarowska, *Bezpieczeństwo w szkole*, [w:] *Zdrowie i szkoła*, red. B. Woynarowska, Warszawa 2000.

³ E. Jundziłł, *Potrzeby psychiczne dzieci i młodzieży*, Gdańsk 2000, s. 26.

⁴ Tamże.

słownej i przemocy fizycznej⁵. Przyczyny występowania w szkole tych negatywnych zjawisk są złożone – część nauczycieli skłonna jest upatrywać głównych źródeł w czynnikach pozaszkolnych, obarczając za nie rodzinę, środowisko rówieśnicze i lokalne, środki masowego przekazu⁶.

Gdybyśmy zadali uczniom pytanie „czego się najbardziej boisz?” z pewnością wśród wielu innych pojawiłyby się także odpowiedzi: wyzwisk, zastraszenia, pobicia, kradzieży⁷. Rodzice interweniują dopiero w chwili zaistnienia zjawiska, profilaktykę zostawiając w rękach szkoły⁸. Bo to przecież szkoła powinna uczyć jak radzić sobie w sytuacjach ekstremalnych, przeciwdziałać konsekwencjom drobnych zdarzeń, występujących w domu czy w szkole oraz nauczyć samodzielności w sytuacji zaistnienia danego zagrożenia. Tymczasem w aktualnie obowiązującym ujęciu programowym podmiotem działań stały się wymagania programowe, a nie uczeń-wychowanek. Niestety zdarza się, że całokształt środowiska szkolnego stanowi dla dziecka raczej zagrożenie niż miejsce sprzyjające prawidłowemu rozwojowi⁹.

Próżno szukać w programach edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa bloków związanych z zagrożeniami wywołanymi przestępczością nieletnich w szkołach, nie ma miejsca na omówienie choćby tak powszechnego obecnie, niezgodnego z prawem użycia telefonu komórkowego czy dewastacji mienia. Pomijane są skutki wywołania fałszywego alarmu o podłożeniu bomby, handlu narkotykami w szkole, milczy się na temat zgubnego wpływu sekt i subkultur. Nie ma miejsca na rozmowy o zaburzeniach łaknienia, o depresjach, o wczesnym rodzicielstwie, o samobójstwach ani o śmierci. Ani w programie nauczania, ani w podręcznikach do przedmiotu „Edukacja dla bezpieczeństwa” nie znalazłam wzmianki o zagrożeniach sieciowych

⁵ Zob. szerzej: E. Kowalska, *Troska o bezpieczeństwo uczniów jako element realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych współczesnej szkoły*, [w:] *Bezpieczeństwo publiczne u progu XXI wieku*, red. A. Żukiewicz, Wrocław 2002; A. Nalaskowski, *Niepokój o szkołę*, Kraków 1995; M. Dąbrowska-Bąk, *Szkoła – klimaty bezprawia*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 1996, nr 3; P. Kowalczyk, *Bezpieczna? Szkoła*, „Przegląd Oświatowy” 2005, nr 17, s. 4–5; B. Bryś, *Jak skutecznie dbać o bezpieczeństwo uczniów?*, „Dyrektor Szkoły” 2008, nr 4, s. 17–19.

⁶ G. Miłkowska-Olejniczak, *Kto rządzi w polskiej szkole? – czyli o agresji dzieci i młodzieży w sytuacjach szkolnych*, [w:] *Nauczyciel – uczeń, między przemocą a dialogiem: obszary napięć i typy interakcji*, red. M. Dudzikowa, Kraków 1996, s. 181–194; L. Pytko (red.), *Okrucieństwo i zbrodnia dziecięca – incydent czy znak?*, Warszawa 2000.

⁷ Wg danych przeprowadzonych w 113 warszawskich gimnazjach publicznych. Na anonimowe ankiety odpowiedziało 19 934 uczniów (z 900 klas). Zob. szerzej: B. Wróblewski, *Szkoła strachu – nawet nauczyciele się boją*, „Gazeta Wyborcza”, 05.05.2005.

⁸ 82 proc. ankietowanych uczniów deklaruje, że o pomoc zwróciła się do rodziców, z kiepskim rezultatem. Jednocześnie w przeprowadzonych ankietach aż 82 proc. rodziców odpowiedziało: „Moje dziecko czuje się bezpiecznie w szkole”. B. Wróblewski, *Szkoła strachu...*, por. E. Czyż, *Przemoc w szkole w opinii uczniów*, „Niebieska Linia” 2003, nr 3; „Czy polska młodzież czuje się bezpiecznie?” Raport o bezpieczeństwie młodzieży opracowany w oparciu o badania ankietowe przeprowadzone w ramach programu edukacyjnego „Bezpieczny uczeń – jak unikać zagrożeń” w okresie 09.2005–06.2006, www.bezpieczny-uczen.pl [10.01.2011]; H. Borucka, *Badanie poczucia bezpieczeństwa ucznia*, [w:] „Nauczanie Początkowe: kształcenie zintegrowane” 2005/2006, nr 2, s. 58–60; B. Krupa, *Poziom bezpieczeństwa gimnazjalistów*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 2005, nr 10, s. 36–38.

⁹ E. Kowalska, *Troska o bezpieczeństwo...*

jak cyberprzemoc, pedofilia i pornografia w sieci, uzależnienie od Internetu, piractwo komputerowe. Omija się także temat prostytucji wśród uczniów i przemocy w rodzinie. A czy to nie te właśnie aspekty powinny być dokładnie omówione z uczniami w ramach nauczania o bezpieczeństwie? Wszystkie wymienione tu zjawiska dotyczą i dotyczą młodzieży na co dzień dużo bardziej niż terroryzm, awarie instalacji technicznych czy kłęski żywiołowe. I nie terroryzm, ani nie kłęski żywiołowe są przyczyną samobójstw wśród uczniów. Uczniowie powinni przede wszystkim mieć świadomość tego, jak zachować się w chwili zostania ofiarą lub świadkiem przestępstwa, przemocy, wypadku. Powinni wiedzieć jak nie dać się zastraszyć i do kogo zwrócić się o pomoc. Taka powszechna wiedza przyniosłaby wymierny efekt społeczny – zmniejszyłaby bezkarność i zuchwałość szkolnych gangów złodziei, chuliganów i dilerów narkotykowych, byłaby wspianą podstawą do tego, by demoralizacja dzieci i młodzieży nie zataczała coraz to większych kręgów, nie dotykała coraz bardziej bezbronnych. Dlatego koniecznością jest mówienie młodym ludziom o zagrożeniach, które niesie codzienność. Skala powyższych zagrożeń i częstotliwość ich występowania każą edukację dla bezpieczeństwa rozszerzyć o ich katalog i uświadamianie młodzieży w tym zakresie rozpoczynać jak najwcześniej. Co ważniejsze, nauczanie o bezpieczeństwie w takim wymiarze powinno objąć także rodziców. Skuteczność powodzenia realizowanych działań zależy od wrażliwości wszystkich osób na sytuację zagrożenia. Nie należy się bać, ale trzeba nauczyć się reagować¹⁰.

Program przedmiotu „Edukacja dla bezpieczeństwa”¹¹, który zastąpił wcześniejsze „Przysposobienie obronne”, pomija część tematów dotyczących terenoznawstwa czy strzelectwa, jednak kontynuuje pewien kanon obejmujący między innymi naukę o przeciwdziałaniu katastrofom naturalnym, alarmowaniu i ewakuacji ludności, systemie obronnym RP, zadaniach obrony cywilnej, wybranych aspektach prawa humanitarnego¹². Tematy te realizowane były przez lata w szkołach każdego szczebla, a mimo to ani młodzieży, ani nawet nauczycieli wciąż nie udaje się nauczyć odpowiednich reakcji i zachowań w razie wystąpienia określonego typu zagrożenia. Nie zawsze potrafią oni właściwie odczytać symptomy sytuacji kryzysowej, nie potrafią też skutecznie, racjonalnie na nią zareagować.

Jak podają statystyki – w Polsce tylko w ciągu ostatnich kilku lat mieliśmy do czynienia z kilkudziesięcioma przypadkami wystąpienia realnego zagrożenia w szkołach. We wszystkich tych sytuacjach alarmowanie i reagowanie na zagrożenie, zarówno wśród uczniów, jak i wśród nauczycieli przebiegało w sposób chaotyczny

¹⁰ A. Rzeszutko, I. Dec, *Jak zapewnić bezpieczeństwo w szkole?*, [w:] *Bezpieczeństwo publiczne...*

¹¹ Załącznik nr 4 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2009.04.17).

¹² Por. S. Fidyk, A. Ruda, T. Siuda, Z. Worwa, *Przysposobienie obronne dla szkół ponadpodstawowych*, Warszawa 1994; G. Adamczyk, B. Breikopf, Z. Worwa, *Przysposobienie obronne. Podręcznik dla szkół ponadpodstawowych*, Warszawa 1999; M. Borowiecki, Z. Pytasz, E. Rygała, *Bądźmy bezpieczni. Przysposobienie obronne – podręcznik*, Warszawa–Łódź 2006; M. Borowiecki, Z. Pytasz, E. Rygała, *Edukacja dla bezpieczeństwa. Podręcznik dla gimnazjum*, Warszawa–Łódź 2009.

i niezorganizowany. Ponadto obciążenie psychiczne towarzyszące wszystkim uczestnikom zdarzenia dezorganizowało przebieg akcji ratowniczej, co z kolei skutkowało eskalacją paniki. Przebieg i rozwój sytuacji są dla uczestników zdarzenia zaskoczeniem – nie potrafią oni ocenić ani prognozować jej rozwoju. Spotęgowanie tych zjawisk, dodatkowo nasilane przez świadomość występujących we współczesnym świecie zagrożeń powoduje, że poczucie bezpieczeństwa osób przebywających w placówce oświatowej zostaje mocno zachwiane. Za bezpieczeństwo w tak szerokim zakresie odpowiada państwo, jednakże to właśnie te jednostkowe, incydentalne sytuacje, jakimi między innymi jest wystąpienie stanu zagrożenia w szkole, obnażają brak spójności i małą skuteczność opracowanych już systemów i planów.

Konkludując – standard wiedzy o bezpieczeństwie w placówkach oświatowych (zarówno uczniów, jak i nauczycieli) wciąż nie gwarantuje w pełni profesjonalnej ochrony osób uczących się i pracujących, koniecznej do ratowania ich zdrowia i życia w razie wystąpienia nagłego zagrożenia. Na taki stan rzeczy składają się zarówno brak kompleksowo opracowanego programu nauczania o zagrożeniach – uwzględniającego nowoczesne zagrożenia wynikające m.in. z postępu technologicznego, jak i brak współpracy pomiędzy szkołami a służbami ratowniczymi. Media coraz częściej donoszą o kolejnych przejawach brutalizacji życia młodzieży w wieku gimnazjalnym, a zatem być może gimnazja właśnie powinny przywiązywać szczególną uwagę do zagrożeń w najbliższym otoczeniu swoich podopiecznych.

Wychodząc naprzeciw wspomnianym już przeze mnie zagrożeniom, w Dolnośląskiej Szkole Wyższej podjęliśmy próbę stworzenia przewodnika, który byłby rodzajem vademecum zagrożeń i sposobów radzenia sobie z nimi. Książka zawiera porady dotyczące tego jak rozpoznać zagrożenie, jak na nie zareagować oraz jak rozmawiać o nim z uczniami. Przy każdym zagrożeniu autorzy wskazali akty prawne regulujące omawiane zjawisko. Przewodnik zawiera także procedury postępowania w razie wystąpienia poszczególnych zagrożeń. Książka stanowi pracę zbiorową siedemnastu autorów, specjalistów w zakresie bezpieczeństwa, medycyny ratunkowej, zarządzania kryzysowego, psychologii, prawa, zarządzania oświatą, alpinistyki. W skład zespołu autorskiego wchodzi przedstawiciele środowiska akademickiego, straży miejskiej, policji, pogotowia ratunkowego, Państwowej Straży Pożarnej, kuratorium oświaty i in.

Zagadnienia poruszone w niniejszym przewodniku pogrupowane zostały w następujące bloki tematyczne:

1. zagrożenia dla zdrowia i życia – prawidłowe zachowania w przypadku omdlenia, zadławienia, ataku epilepsji, krwotoku, porażenia prądem, oparzenia, zatrucia, zatrzymania krążenia;
2. zagrożenia dla bezpieczeństwa i porządku – agresja, wagary, mobbing i zastraszanie, gangi szkolne, kradzieże i rozboje, dewastacja, prostytutcja wśród uczniów, dozór kuratorski, telefon komórkowy jako przedmiot kradzieży i narzędzie przestępstwa, fałszywe alarmowanie o zagrożeniach;
3. zagrożenia wywołane substancjami psychoaktywnymi – w którym wskazujemy reakcję na palenie papierosów, spożywanie alkoholu, posiadanie, zażywanie i handel narkotykami w szkole;
4. zagrożenia psychospołeczne – omówione tu zostały subkultury, sekty, zaburzenia łaknienia, niepełnosprawność, depresja, wczesne rodzicielstwo, zachorowanie na nowotwór, skłonności samobójcze, śmierć ucznia;

5. zagrożenia sieciowe – takie jak piractwo i plagiaty, cyberprzemoc, pedofilia i pornografia w sieci, uzależnienie od Internetu;
6. zagrożenia naturalne, cywilizacyjne i wojenne – wśród których znalazły się: pożary, wybuch bombowy, katastrofy techniczne, klęski żywiołowe, epidemie, akty terrorystyczne, zagrożenia wojenne, alarmowanie i ostrzeganie ludności;
7. zagrożenia środowiskowe – między innymi: zanieczyszczenie powietrza, wód i gleby, hałas, wibracje i promieniowanie;
8. porady dla nauczycieli – praktyczne porady dotyczące następujących zagadnień: postępowanie w razie wypadku w szkole, bezpieczeństwo w pracowni chemicznej i w szkolnych obiektach sportowych, bezpieczeństwo podczas imprez i festynów, na wycieczkach, nad wodą i w górach w uwzględnieniu pór roku, postępowanie w przypadku wykrycia choroby zakaźnej wśród uczniów, reagowanie na przemoc w rodzinie ucznia oraz przemoc wobec nauczyciela, programy profilaktyczne Straży Miejskiej Wrocławia i Komendy Miejskiej Policji we Wrocławiu, zadania Grup Prewencyjnego Wsparcia Szkół, korzyści z zapewnienia ochrony i monitoringu w szkole.

Tak szeroki zakres tematyczny pozwala, a wręcz wymusza nawiązanie ścisłej współpracy z kluczowymi instytucjami dla bezpieczeństwa – policją, strażą pożarną, ratownictwem medycznym. Dostępność i różnorodność filmów szkoleniowych, ulotek i materiałów profilaktycznych pozwala wybrać dowolne narzędzia spośród wachlarza pomocy dydaktycznych. Możliwość zaproszenia przedstawicieli służb wyspecjalizowanych w danej tematyce pozwoli uczyć w sposób ciekawy oraz taki, by gimnazjalista stawał się dojrzałym, dorosłym i odpowiedzialnym człowiekiem, umiejącym zadbać o bezpieczeństwo swoje i swoich najbliższych. Konieczne jest wspieranie nauczycieli i dyrektorów przez samorządy, służby, fundacje i inne instytucje działające w zakresie edukacji dla bezpieczeństwa. Jeśli tego wsparcia zabraknie, to tematyka ta będzie w większości szkół realizowana jedynie w postaci formalnego zapisu w szkolnych dokumentach¹³.

Nowocześni nauczyciele i wychowawcy muszą skupić się przede wszystkim na tym, by ich uczniowie nie czuli się bezradni wobec szkolnej rzeczywistości oraz nowych zagrożeń i wyzwań cywilizacyjnych. Istotną sprawą jest, aby dziecko potrafiło ocenić sytuację, w której może być zagrożone oraz umiało się odpowiednio zachować. Należy ukształtować ucznia tak, aby miał instynkt samozachowawczy oraz posiadał sztukę radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych¹⁴. Takie podejście do zagrożeń determinowanych przez współczesny świat z pewnością pomoże osiągnąć cele wychowawcze, jakimi według założeń programowych są m.in.:

- przygotowanie do świadomego, aktywnego i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu zawodowym i publicznym,
- kształtowanie umiejętności dokonywania poprawnych wyborów moralnych,
- kształtowanie właściwych postaw wobec ludzi, promowanie szacunku dla drugiego człowieka,
- kształtowanie więzi z własną szkołą oraz umiejętność identyfikowania się z nią,
- wyzwalanie aktywnej postawy wobec zagrożeń.

¹³ A. Szymczak, „Edukacja dla bezpieczeństwa” – cele i zadania szkoły na przykładzie Szkoły Podstawowej nr 1 w Zielonej Górze, [w:] *Bezpieczeństwo publiczne...*

¹⁴ M. Szymczak, „Edukacja dla bezpieczeństwa” w nauczaniu zintegrowanym – program zadaniowy, [w:] *Bezpieczeństwo publiczne...*

Aby zachęcić nauczycieli i dyrektorów szkół do zapoznania się z publikacją *Bezpieczeństwo w szkole. Przewodnik dla nauczycieli* przytaczam fragment recenzji prof. zw. dra hab. Andrzeja Makowskiego:

Publikacja jest pod każdym względem unikalnym i oryginalnym opracowaniem na polskim rynku wydawniczym. Z jednej strony spełnia on wszystkie wymogi podręcznika, z drugiej zaś stanowi autentyczny przewodnik dla kadr dydaktycznych i pedagogicznych szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Jak sędzę, spełnia też wymagania podręcznika akademickiego w odniesieniu do takich kierunków studiów jak pedagogika i wychowanie czy bezpieczeństwo wewnętrzne. Można również powiedzieć, że jest to na wskroś nowoczesnie opracowany przewodnik, który uwzględnia zmiany cywilizacyjne w zakresie bezpieczeństwa jakie zaszły w okresie ostatnich dwudziestu lat oraz poprzez swój kształt metodyczny sugeruje odejście od „drętwego” przedstawiania ujętych w nim zagadnień, w stronę dyskusji i uczestnictwa. Stwarza on również możliwości do ustanowienia „odpowiedniego” (jednolitego) standardu bezpieczeństwa w polskich szkołach. Oceniam, że nie ma on dotychczas swego odpowiednika na polskim rynku wydawniczym¹⁵.

Mam nadzieję, że książka ta uzmysłowi zarówno nauczycielom, jak i dyrektorom szkół skalę zagrożeń, jakie niesie współczesny świat, a być może stanie się punktem zwrotnym w nowoczesnej edukacji dla bezpieczeństwa.

Bibliografia

- Adamczyk G., Breikopf B., Worwa Z., *Przysposobienie obronne. Podręcznik dla szkół ponadpodstawowych*, Warszawa 1999.
- Borowiecki M., Pytasz Z., Rygała E., *Bądźmy bezpieczni. Przysposobienie obronne – podręcznik*, Warszawa–Łódź 2006.
- Borowiecki M., Pytasz Z., Rygała E., *Edukacja dla bezpieczeństwa. Podręcznik dla gimnazjum*, Warszawa–Łódź 2009.
- Borucka H., *Badanie poczucia bezpieczeństwa ucznia*, „Nauczanie Początkowe: kształcenie zintegrowane” 2005/2006, nr 2.
- Bryś B., *Jak skutecznie dbać o bezpieczeństwo uczniów?* „Dyrektor Szkoły” 2008, nr 4.
- „Czy polska młodzież czuje się bezpiecznie?” Raport o bezpieczeństwie młodzieży opracowany w oparciu o badania ankietowe przeprowadzone w ramach programu edukacyjnego „Bezpieczny uczeń – jak unikać zagrożeń” w okresie 09.2005–06.2006. www.bezpieczny-uczen.pl [10.01.2011].
- Czyż E., *Przemoc w szkole w opinii uczniów*, „Niebieska Linia” 2003, nr 3.
- Dąbrowska-Bąk M., *Szkoła – klimaty bezprawia*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 1996, nr 3.
- Fidyk S., Ruda A., Siuda T., Worwa Z., *Przysposobienie obronne dla szkół ponadpodstawowych*, Warszawa 1994.
- Jundziłł E., *Potrzeby psychiczne dzieci i młodzieży*, Gdańsk 2000.

¹⁵ A. Makowski, recenzja przewodnika dla nauczycieli „*Edukacja dla bezpieczeństwa*”, red. dr hab. prof. DSW Krzysztof Kubiak i dr hab. prof. DSW Piotr Mickiewicz, Akademia Marynarki Wojennej, Gdynia 2009, s. 3.

- Kowalczyk P., *Bezpieczna? Szkoła*, „Przegląd Oświatowy” 2005, nr 17.
- Kowalska E., *Troska o bezpieczeństwo uczniów jako element realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych współczesnej szkoły*, [w:] *Bezpieczeństwo publiczne u progu XXI wieku*, red. A. Żukiewicz, Wrocław 2002.
- Krupa B., *Poziom bezpieczeństwa gimnazjalistów*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 2005, nr 10.
- Miłkowska-Olejniczak G., *Kto rządzi w polskiej szkole? – czyli o agresji dzieci i młodzieży w sytuacjach szkolnych*, [w:] *Nauczyciel – uczeń, między przemocą a dialogiem: obszary napięć i typy interakcji*, red. M. Dudzikowa, Kraków 1996.
- Nalaskowski A., *Niepokój o szkołę*, Kraków 1995.
- Pytko L. (red.), *Okrucieństwo i zbrodnia dziecięca – incydent czy znak?*, Warszawa 2000.
- Rzeszutko A., Dec I., *Jak zapewnić bezpieczeństwo w szkole?*, [w:] *Bezpieczeństwo publiczne u progu XXI wieku*, red. A. Żukiewicz, Wrocław 2002.
- Szymczak A., „Edukacja dla bezpieczeństwa” – cele i zadania szkoły na przykładzie Szkoły Podstawowej nr 1 w Zielonej Górze, [w:] *Bezpieczeństwo publiczne u progu XXI wieku*, red. A. Żukiewicz, Wrocław 2002.
- Szymczak M. (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 1, Warszawa 1998.
- Szymczak M., „Edukacja dla bezpieczeństwa” w nauczaniu zintegrowanym – program zadaniowy, [w:] *Bezpieczeństwo publiczne u progu XXI wieku*, red. A. Żukiewicz, Wrocław 2002.
- Wojnarowska B., *Bezpieczeństwo w szkole*, [w:] *Zdrowie i szkoła*, red. B. Wojnarowska, Warszawa 2000.
- Wróblewski B., *Szkoła strachu – nawet nauczyciele się boją*, „Gazeta Wyborcza”, 05.05.2005.
- Załącznik nr 4 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2009.04.17).

School safety – a challenge for modern education

Abstract

The current Polish school curriculum designed to inform the students about threats to their safety is not sufficient and does not measure up to the challenges of the modern world. It does not teach about threats present in everyday life. But it is indispensable for the students to be aware of how to behave in case they are a victim or a witness to a crime, an act of violence, an accident at school.

In educational programmes regarding safety one seeks in vain the segments treating the problem of youth crime in schools, there is no space devoted to discussing even such common issues as illegal use of the cellular phone or property devastation. Consequences of causing a false bomb alert or drug trafficking at school are not covered, not a word is being devoted to the pernicious influence of sects and subcultures. There is no room for discussion about eating disorders, depressions, early parenthood, suicide or death. Internet threats, such as cyberviolence, pedophilia and pornography in the cyberspace, Internet addiction, computer piracy are not covered either. The subjects of prostitution among students and domestic violence are not considered.

And yet these very aspects should be discussed thoroughly with students in the framework of safety education. In everyday life, all phenomena mentioned above are important and directly concern the youth much more than terrorism, malfunctions of technical installations or natural disasters, covered presently in the curriculum. After all, terrorism or natural

disasters are not the reasons for youth suicide. The students should know how to resist bullying and whom to address for help. Such a knowledge, if widespread, would bring about a measurable social effect – it would decrease the impunity and impudence of school gangs of thieves, hooligans, and drug dealers, it would be a solid basis with which the spreading demoralisation of children and youth, affecting more and more defenceless people, could be countered.

In order to address the threats mentioned above, at the University of Lower Silesia we have attempted to create a study guide, designed as a vademecum of threats and ways to cope with them. The book contains advice how to recognize a threat, how to respond to it and how to discuss it with students. For each threat described, the Authors name the specific law regulations provided for it. The guide also contains behavioral procedures appropriate for each situation.